

یادداشت

نورالله مرادی
کارشناس و پژوهشگر رسانه

پیشنهاد نامگذاری خیابانی به نام «تیخوانا» در تهران

در تاریخ ملت‌ها و در حافظه ورزش، گاه نام یک شهر فراتر از یک نقطه روی نقشه معنا پیدا می‌کند. برخی شهرها به دلیل رخ داده‌های بزرگ، بعضی به واسطه قهرمانی‌ها و شماری دیگر به سبب کار خاصی که در لحظه‌ای حساس از خود نشان داده‌اند، جاودانه می‌شوند. برای کاروان تیم ملی ایران، «تیخوانا» از همین جنس است؛ شهری که در یکی از دشوارترین مقاطع، تنها یک میزبان نبود، بلکه مأمنی امن، همراهی صمیمی و نصادی از همدلی و مهرورزی شد. تیم ملی ایران در استانه جام جهانی، روزهای آسانی را پشت سر نگذاشت، مشکلات و محدودیت‌هایی که ترامپ و آمریکا پیش از آغاز این رقابت بزرگ بر تیم تحمیل کردند، شرایط متفاوت و پرچالشی را رقم زده بود. در چنین فضایی، حضور در تیخوانای مکزیک صرفاً یک اقامت ورزشی نبود؛ بلکه فرصتی برای فریاد زدن و بیان مظلومیت تیم ملی کشورمان بود.

شاید در آن روزها کمتر کسی تصور می‌کرد شهری در آن سوی دنیا، چنین صمیمانه در کنار فرزندان ایران بایستد. آنچه تیخوانا را در ذهن ایرانیان ماندگار کرد، نه امکاناتش، بلکه قلب بزرگ مردمانش بود. مردم خونگرم و مهربان این شهر، تیم ملی ایران را با روی گشاده پذیرفتند و با احترام و محبت، تصویری زیبا از دوستی میان ملت‌ها آفریدند.

در روزگاری که جهان بیش از هر زمان دیگری به گفت‌وگو، همدلی و درک متقابل نیاز دارد، رفتار مردم تیخوانا نشان داد زبان انسانیت، زبانی جهانی است؛ زبانی که مرز نمی‌شناسد و تفاوت‌های فرهنگی و سیاسی را درمی‌نورد.

در مقابل، اعضای تیم ملی نیز با رفتار حرفه‌ای، متین و شایسته خود، تصویری ارزشمند از فرهنگ ایرانی را به نمایش گذاشتند و توانستند جایگاهی ویژه در دل مردم تیخوانا پیدا کنند.

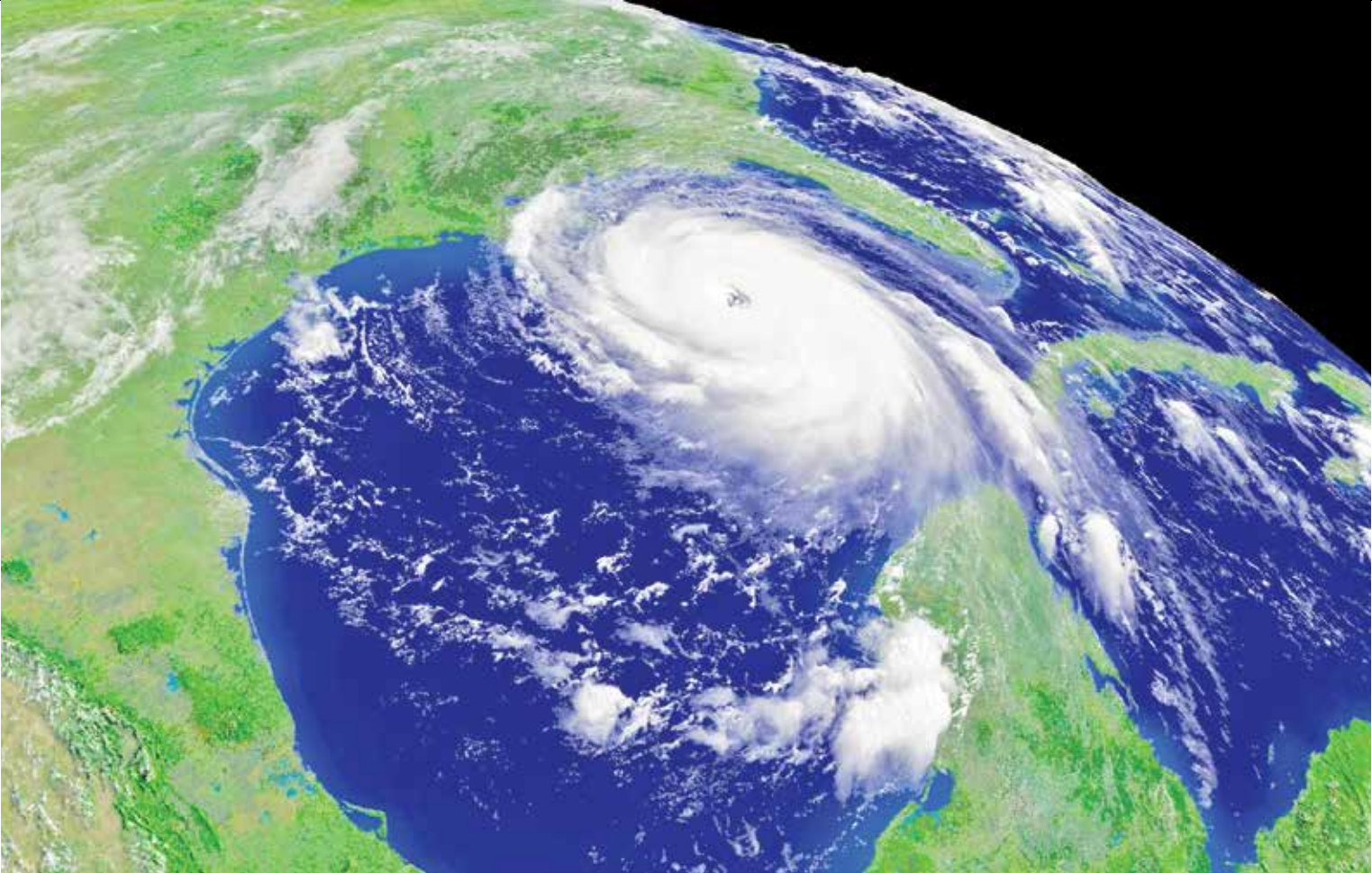
این ارتباط صمیمانه، فراتر از یک خاطره ورزشی، به سرمایه‌ای فرهنگی تبدیل شد؛ سرمایه‌ای که ارزش آن کمتر از افتخارات ورزشی نیست. با توجه به اهمیت قدردانی در فرهنگ ایرانی، ضرورت دارد این موضوع به نحو شایسته‌ای در خصوص مردم شهر نامگذاری شود، از همین رو نامگذاری یکی از خیابان‌های شهر تهران به نام «تیخوانا»، برای ادای دین صادقانه به شهری که در روزهای سخت در کنار تیم ملی ایران ایستاد، پیشنهاد می‌شود.

چنین نامگذاری‌ای پیام روشنی از فرهنگ اصیل ایرانی خواهد داشت؛ فرهنگی که در فرهنگ نیکی‌هاست و هرگز دست یاری و

مهربانی را از یاد نمی‌برد. شاید ده سال‌ها بعد، کودکی از پدرش بپرسد چرا نام این خیابان «تیخوانا» ست.

آن‌گاه روایت خواهد شد که روزی، در آستانه یکی از مهم‌ترین رویدادهای ورزشی جهان، دشمن مردم ایران مانع حضور فوتبالیست‌های ما شد اما شهری در آن سوی اقیانوس‌ها با استقبال کرد؛ مردمانی که بی‌هیچ چشمداشتی، محبت و احترام خود را کنار میهمانان‌شان کردند و خاطره‌ای ساختند که گذر زمان نیز آن را از یاد نخواهد برد.

ملت‌هایی که قدر لحظه‌های همدلی را می‌دانند، تاریخ خود را تنها با پیروزی‌ها نمی‌نویسند؛ بلکه با یاد کسانی که در روزهای سخت کنارشان ایستاده‌اند، فرهنگ سپاسگزاری را نیز به نسل‌های آینده منتقل می‌کنند. اگر روزی در تهران خیابانی به نام «تیخوانا» مزین شود، آن خیابان تنها یک نام نخواهد داشت؛ بلکه نمادی از احترام، قدردانی، انسانیت و دوستی میان دو ملت خواهد بود؛ ارزشی که ماندگاری آن، بسیار فراتر از یک مسابقه یا یک جام جهانی است.

احد وظیفه و صادق ضیائی‌ان ، کارشناسان هواشناسی در گفت‌وگو با «ایران» مطرح کردند

ال نینو؛ گرمای حتمی، بارش احتمالی

گزارش

زهر کشور

دبیر گروه زیست بوم

در حالی که ال‌نینوی امسال نگاه‌ها را به سمت احتمال بارش‌های پاییزی جلب کرده، دو چهره برجسته هواشناسی کشور—احد وظیفه و صادق ضیائی‌ان—تأکید می‌کنند که این بارش‌ها به هیچ‌وجه قطعی نیست و باید با احتیاط به آن نگریست. آنها می‌گویند ال‌نینو برای ایران «شمشیر دو لبه» است؛ در حالی‌که احتمال تقویت بارش‌ها در غرب و جنوب‌غرب وجود دارد، تنها پدیده‌ای که با اطمینان بیشتری می‌توان انتظار داشت، افزایش دمای کشور در تابستان است. از نگاه این کارشناسان، اتکا به پیش‌بینی‌های خوش‌بینانه جای خود را باید به مدیریت ریسک، آمادگی دستگاه‌های اجرایی و برنامه‌ریزی برای سناریوهای متفاوت اقلیمی بدهد.

رفتار مهم ال نینو با ایران

احد وظیفه، رئیس مرکز ملی اقلیم و مدیریت بحران خشکسالی سازمان هواشناسی در گفت‌وگو با «ایران»، تأکید می‌کند که نباید هرگونه پیش‌بینی درباره تأثیرات ال‌نینو بر ایران را به عنوان امری قطعی و مسلم تلقی کرد. او با اشاره به اهمیت در نظر گرفتن «ریسک» در مدل‌سازی‌های اقلیمی می‌گوید: «رفتار ال نینو هنگام شکل‌گیری در اقیانوس آرام، در مناطق مختلف جهان یکسان نیست. برخلاف مناطقی مانند جنوب شرق آسیا یا اندونزی که ال‌نینو تأثیرات بسیار مستقیم و واضحی دارد، این پدیده در ایران همواره رفتار یک‌به‌یکی را از خود نشان نمی‌دهد.» این کارشناس هواشناسی تصریح می‌کند که با توجه به شرایط اقلیمی خاص ایران و سابقه خشکسالی در بخش‌هایی از کشور، باید متغیرهای پیچیده‌تر اقلیمی را در کنار پدیده ال‌نینو لحاظ کرد.

تأثیر ال نینو بر تابستان جنوب شرق ایران

وظیفه در تبیین مکانیسم تأثیر ال‌نینو بر فصل تابستان ایران، به تصفیه «مونسون هند» اشاره می‌کند و می‌گوید: «زمانی که ال‌نینو به وقوع می‌پیوندد، بارش‌های موسمی تابستانه در منطقه جنوب‌آسیا و شبه‌قاره هند تصفیه می‌شود. از آنجا که بخش‌هایی از جنوب شرق ایران تحت تأثیر همین بارش‌های موسمی است در شرایط ال‌نینو، تابستان‌های این مناطق معمولاً خشک‌تر و کم‌بارش‌تر از حد معمول است.» طبق تحلیل این کارشناس، کاهش بارش‌ها به معنای حاکم شدن هوای خشک‌تر و افزایش تابش آفتاب است که در نهایت منجر به «ناهنجاری مثبت دما» یا به عبارت ساده‌تر، گرم‌تر شدن هوا نسبت به میانگین‌های بلندمدت خواهد شد. وی مناطق تحت تأثیر این روند در تابستان را استان سیستان و بلوچستان، نیمه جنوبی خراسان جنوبی، استان کرمان، بخش‌هایی از یزد، هرمزگان، بوشهر و جنوب فارس می‌داند.

آیا ال نینو به بارش‌های پاییزی ختم می‌شود؟

یکی از پیش‌بینی‌هایی که برخی از کارشناسان روی آن تأکید دارند، افزایش بارش‌ها در پاییز و تابستان پیش‌رو است؛ مسأله‌ای که احد وظیفه سعی می‌کند با آن با احتیاط برخورد کند. او اعتقاد دارد برای پیش‌بینی بارش‌ها در پاییز و زمستان هنوز زود است. او می‌گوید: «مورد ادعای بارش‌های زیاد در پاییز و زمستان بر اثر ال‌نینو، باید بسیار محتاط بود. تجربه سال‌های گذشته نشان می‌دهد که پدیده ال‌نینو تنها یکی از بازیگران صحنه اقلیم

است. عواملی مانند «نوسان اطلس شمالی» (NAO)، دمای سطح آب دریای عمان و خلیج فارس و وضعیت پوشش برف در اوراسیا نیز در تعیین میزان بارش‌های ایران نقش حیاتی دارند.» کارشناسانی چون احد وظیفه و صادق ضیائی‌ان، رئیس مرکز ملی پیش‌بینی هواشناسی در بارش‌ها با «ایران» توصیه می‌کنند که همچنان پیش‌بینی‌های بلندمدت برای پاییز و زمستان را با رویکرد «احتیاطی» دنبال کنند. به گفته آنها در حالی‌که ال‌نینو می‌تواند بستر را برای بارش‌های فراتر از نرمال فراهم کند، این موضوع لزوماً به معنای وقوع آن در تمام نقاط ایران نیست. بنابراین همیشه باید منتظر خروجی مدل‌های فصلی سازمان هواشناسی بود که با توجه به داده‌های به‌روزرتر و با حذف اثرات نویزهای کوتاه‌مدت، پایش می‌شوند.

انتظارات و ابهامات

احد وظیفه در ادامه تحلیل خود، به الگوهای بارشی در فصول سرد سال می‌پردازد و می‌گوید: «در نیمه دوم پاییز و نیمه اول زمستان، معمولاً با وقوع ال‌نینو، بارش‌ها در مناطق غربی تا جنوب غربی ایران در خند نرمال یا فراتر از نرمال پیش‌بینی می‌شود. انتظار می‌رود که در سال آبی پیش‌رو نیز شاهد چنین شرایطی باشیم، اما مجدداً تأکید می‌کنم که این پیش‌بینی قطعی نیست.» وی دلیل این عدم قطعیت را وجود عوامل متعدد و پیچیده دقیق می‌داند که در حال حاضر قابل پیش‌بینی دقیق نیستند. وظیفه می‌افزاید: «هرچه به فصل پاییز نزدیک‌تر شویم، باید وضعیت سایر «دورپیوندها» (Teleconnections) را که در اقلیم اثر گذارند، در نظر بگیریم. این نوسانات اقیانوس آرام، توضیح می‌دهد: «فاز مخالف ال‌نینو، یعنی لاتینا (فاز سرد)، شرایط متفاوتی ایجاد می‌کند. در سال گذشته ما دیگر لاتینا بودیم که معمولاً با خشکسالی همراه است. در واقع، بسیاری از بدترین خشکسالی‌های ایران در سال‌های وقوع لاتینا به ثبت رسیده است.» وظیفه در مورد پیچیدگی‌های این پدیده تصریح می‌کند: «گرم یا سرد شدن آب اقیانوس به سادگی قابل بیان نیست؛ در هر دو پدیده ال‌نینو و لاتینا، مناطق گرم و سرد متفاوتی در پهنه اقیانوس شکل می‌گیرند. این نوسانات که دوره‌ای بین ۲ تا ۷ سال دارند، رفتارهای اقلیمی متفاوتی را در نقاط مختلف جهان و از جمله ایران رقم می‌زنند.»

ضرورت آمادگی دستگاه‌های اجرایی

احد وظیفه در توصیه‌هایی برای دستگاه‌های ذی‌ربط می‌گوید: «آنچه اهمیت دارد این است که دستگاه‌های متولی باید آمادگی‌های لازم را داشته باشند. امیدواریم که مدل‌های عددی در ماه‌های آینده هرچند تأکید داشته باشند.»

آینده نیز بر پیش‌بینی بارش‌های خوب در پاییز و زمستان تأکید داشته باشند.»

وظیفه هرچند تأکید می‌کند که هنوز برای پیش‌بینی بارش‌ها در پاییز و زمستان در نیمه جنوب غربی و غربی کشور زود است اما اعتقاد دارد که باید دستگاه‌های متولی آماده هر سناریویی باشند. او معتقد است که اگر بارش‌های پاییزی به موقع و مناسب آغاز شود، دیم‌کاران کشور بویژه در مناطق غربی می‌توانند شرایط ایده‌آلی را برای کشت پاییزه تجربه کنند. بنابراین تأکید می‌کند که وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های ذی‌ربط باید از هم‌اکنون توزیع کود، بذر و سایر نهاده‌های کشاورزی را انجام دهند تا کشاورزان با دست پر و در زمان طلایی اقدام به کشت کنند. این کارشناس با هم با تأکید بر احتمال وقوع بارش‌های پاییزی، از تمهیدات لازم برای کنترل و مدیریت سیل‌ها می‌گوید: «به دلیل گرمای نسبی هوا در نیمه دوم پاییز (ماه‌های آبان و آذر)، بارش‌های سنگین احتمالاً به صورت باران (و نه برف) فرود خواهند آمد. این موضوع پتانسیل بالایی برای طغیان رودخانه‌ها، بویژه رودخانه‌های بزرگ و وقوع سیلاب‌های مخرب ایجاد می‌کند. هرچند برای اقدامات ساختاری بزرگ دیر شده است، اما پروژه‌های آبخیزداری محلی، پاک‌سازی مسیرها و لایروبی رودخانه‌ها باید فوراً فعال شوند تا جریان‌های سیلابی در مناطق آسیب‌پذیر و روستاهای در معرض خطر کنترل شود.»

مدیریت سدها

احد وظیفه یک نکته کلیدی درباره تفاوت وقوع بارش‌های سنگین در پاییز نسبت به بهار مطرح می‌کند: «خوشبختانه این بارش‌های احتمالی در پاییز رخ می‌دهد؛ یعنی زمانی که سدها پس از گذر از مصارف تابستانه به حداقل موجودی خود رسیده‌اند.»

سدهای کشور در این بازه ظرفیت خالی بسیار بزرگی برای ذخیره‌سازی و انباشت آب دارند، بنابراین دغدغه سرریز سدها بسیار ناچیز است. اگر این بارش‌های سیل‌آسا در بهار رخ می‌داد، به دلیل پر بودن مخازن سدها، خطر سرریز و سیلابی شدن مسیرهای پایین‌دست بسیار جدی و خطرناک می‌شد. در پاییز سیلاب‌ها قابل کنترل و ذخیره‌سازی هستند.»

شمال خنک‌تر، جنوب گرم‌تر

احد وظیفه در تحلیل رفتار دمایی کشور در فصول آینده می‌گوید: «به طور کلی، میانگین دمای کل کشور کماکان فراتر از نرمال خواهد بود و انتظار می‌رود دمای هوا بین ۲ تا ۳ درجه سلسیوس (یکی از واحدهای اندازه‌گیری دما) نسبت به میانگین بلندمدت (سال ۳۰ اخیر) گرم‌تر باشد. ما با یک ناهنجاری مثبت دمایی مواجه هستیم. با وجود گرمای عمومی، نیمه شمالی کشور می‌تواند نسبت به سال گذشته تابستان روزهای خنک‌تری را تجربه کند.»

او در پاسخ به این سؤال که چرا شمال خنک‌تر از جنوب خواهد بود هم می‌گوید: «با تضعیف

احد وظیفه:
در نیمه دوم پاییز و نیمه اول زمستان، معمولاً با وقوع ال‌نینو، بارش‌ها در مناطق غربی تا ایران در حد نرمال یا فراتر از نرمال پیش‌بینی می‌شود. انتظار می‌رود که در سال آبی پیش‌رو نیز شاهد چنین شرایطی باشیم، اما مجدداً تأکید می‌کنم که این پیش‌بینی قطعی نیست

موجب می‌شود دمای اغلب نقاط کره زمین افزایش پیدا کند و این افزایش دما شامل کشور ما نیز می‌شود. بنابراین با اطمینان بیشتری می‌توان انتظار داشت که تابستان امسال در ایران گرم‌تر از میانگین بلندمدت باشد. به بیان او، اگر قرار باشد میان دو موضوع «گرمای تابستان» و «بارش پاییز» یکی را با احتمال بالاتری پیش‌بینی کنیم، گرمای بیشتر تابستان از قطعیت نسبی بالاتری برخوردار است. رئیس مرکز ملی هواشناسی کشور به لزوم برنامه‌ریزی دستگاه‌های اجرایی برای مواجهه با تابستان گرم‌تر می‌پردازد و می‌گوید: «بخش‌های تولید و تأمین انرژی در کشور باید از هم‌اکنون این آمادگی را داشته باشند که در صورت گرم‌تر بودن تابستان، تقاضا برای مصرف انرژی افزایش خواهد یافت.» به گفته او، وقتی هوا گرم‌تر می‌شود، سیستم‌های سرمایشی مدت بیشتری کار می‌کنند و همین موضوع مصرف برق را بالا می‌برد. در کنار آن، افزایش دما به معنای بالا رفتن مصرف آب نیز هست؛ هم در بخش کشاورزی و نیاز آبی درختان و محصولات و هم در مصرف روزمره شهروندان.

ضیائی‌ان با اشاره به همین موضوع تأکید می‌کند که وزارت نیرو به عنوان متولی تأمین آب و برق کشور باید این احتمال را مدنظر قرار دهد و تدابیر لازم را برای مدیریت شرایط پیش‌رو اتخاذ کند. او همچنین یادآور شد که این مسأله تنها به عملکرد دستگاه‌های اجرایی محدود نمی‌شود و مردم نیز باید در مصرف انرژی و آب، صرفه‌جویی و دقت بیشتری داشته باشند.

او با اشاره به اینکه کم‌بارشی در بسیاری از نقاط کشور، بویژه در نیمه شمالی ایران، منجر به کاهش منابع آبی شده است، می‌گوید: «رعایت الگوی مصرف آب و برق باید جدی گرفته شود.» به گفته این کارشناس، محدودیت منابع انرژی و کاهش ذخایر آبی واقعیتی است که هم دستگاه‌های مسئول و هم مردم باید آن را در تصمیم‌گیری‌ها و رفتار مصرفی خود مدنظر قرار دهند.

ناآرامی بارش‌ها

ضیائی‌ان با اشاره به الگوی بارشی سال آبی جاری می‌گوید: «بارش‌های امسال از توزیع بسیار نامتوازی برخوردار بوده است. متأسفانه در بسیاری از استان‌های پرجمعیت کشور، از جمله تهران، کم‌بارشی مواجه بوده‌ایم.» او می‌گوید: «در بررسی ۷ تا ۱۰ ماه گذشته از سال آبی، وضعیت اغلب استان‌های نیمه شمالی کشور نشان‌دهنده بارش‌هایی کمتر از میانگین بلندمدت است. این کم‌بارشی مداوم در مناطق کلیدی کشور، ذخایر منابع آبی را با چالش جدی مواجه کرده و نشان می‌دهد که حتی بدون در نظر گرفتن پدیده ال‌نینو، ما با محدودیت‌های جدی در زمینه منابع آب و تولید انرژی روبه‌رو هستیم.»

مدیریت منابع در سایه عدم قطعیت اقلیمی

رئیس مرکز ملی هواشناسی در پاسخ به این پرسش که آیا بارش‌ها در صورت عدم وقوع ال‌نینو نیز پاسخگوی نیازهای تولید آب و برق بود، تصریح می‌کند: «باید توجه داشت که مدیریت منابع آب و برق یک مسأله کلان و سیستمی است. محدودیت‌های فعلی ما عمدتاً به دلیل کمبود بارش‌های انباشته‌شده در مناطق شمالی است که ذخایر سدها را تحت الشعاع قرار داده است. بنابراین، حتی اگر پدیده ال‌نینو نیز در کار نبود، تأمین پایدار انرژی و آب نیازمند مدیریت دقیق و پیشگیرانه بود.»

نقشه راه آمادگی برای پاییز

ضیائی‌ان با اشاره به پیش‌بینی‌های برخی کارشناسان مبنی بر احتمال وقوع پاییز پر بارش، بر لزوم آمادگی فوری دستگاه‌های اجرایی، بویژه وزارت نیرو، تأکید می‌کند. او همچون احد وظیفه، «لایروبی رودخانه‌ها، آمادگی سدها و مدیریت مخازن سدها را از محورهای اصلی این آمادگی برمی‌شمرد.

صادق ضیائی‌ان:
در بررسی ۷ تا ۱۰ ماه گذشته از سال آبی، وضعیت اغلب استان‌های نیمه شمالی کشور نشان‌دهنده بارش‌هایی کمتر از میانگین بلندمدت است. این کم‌بارشی مداوم در مناطق کلیدی کشور، ذخایر منابع آبی را با چالش جدی مواجه کرده و نشان می‌دهد که حتی پیش‌بینی قطعی نیست

جمع‌بندی نهایی

تحلیل‌های کارشناسی نشان می‌دهد که پدیده «ال‌نینو»، با تمام پیچیدگی‌ها و رفتارهای غیرکلاسیک خود، یک «شمشیر دو لبه» برای اقلیم ایران است؛ از سویی می‌تواند در مناطق غربی و جنوب غربی نویدبخش بارش‌های نرمال تا فراتر از نرمال باشد و از سوی دیگر، تضعیف مونسون می‌تواند منجر به خشکی و گرمای مفرط در مناطق جنوبی و جنوب شرقی کشور شود. با این حال، آنچه در اولویت قرار دارد این است که پدیده‌های اقلیمی نباید بهانه‌ای برای نادیده گرفتن واقعیت‌های زیرساختی و ناآرامی‌های موجود در منابع آب و انرژی کشور باشند. حتی در صورت وقوع بارش‌های مطلوب پاییزی، وضعیت ذخایر آبی بویژه در نیمه شمالی کشور نشان‌دهنده آن است که ما همچنان با چالش‌های جدی مواجه هستیم. بنابراین، «کلید طلایی» مدیریت کشور در شرایط فعلی، عبور از خوش‌بینی‌های افراطی و اتخاذ استراتژی «مدیریت ریسک» است. دستگاه‌های متولی (بویژه وزارت نیرو و جهاد کشاورزی) باید هم‌زمان با پایش مستمر و هفتگی مدل‌های اقلیمی برای تصمیم‌گیری‌های پویا، اقدامات عملیاتی نظیر لایروبی رودخانه‌ها، آماده‌سازی ظرفیت سدها برای مدیریت سیلاب‌های احتمالی آبان و آذر و حمایت هوشمندانه از کشت دیم را به عنوان اولویت‌های غیرقابل‌انکار پیش‌بین. در نهایت، برنامه‌ریزی‌های کلان کشور باید صرفاً به سیگنال‌های اقلیمی متکی باشد؛ بلکه باید بر پایه زیرساخت‌های پایدار و فرهنگ‌سازی برای پربارش در ایران منجر خواهد شد. او در ادامه هر دو سناریوی «بارش‌های سیل‌آسا» یا «گرمای مفرط»، با کمترین آسیب و بیشترین بهره‌وری از منابع، از بحران‌های احتمالی عبور کند.